

שאלות ותשובות לסיכום ולחזרה

פרק ראשון; דפים ב – ג

א. א. 'יציאות השבת שתיים שהן ארבע' – כיצד?

ב. 'פטור' האמור אצל שבת – פטור ואסור או פטור ומותר?

א. המוציא חפץ בשבת מרשות הרבים לרשות היחיד או מרשות היחיד לרשות הרבים, עקר ברשות זו והניח ברשות האחרת – חייב. עקר ולא הניח או הניח ולא עקר – פטור, אבל אסור מדבריהם. הלכך שני אנשים, אחד עומד ברשות הרבים ואחד ברשות היחיד, שהושיטו דבר זה לזה, אם האחד עקר ממקומו והניח ביד חברו, או עקר מידו של חברו והניח ברשות שהוא שם – הוא חייב, וחברו פטור ומותר, (שהרי לא עשה כלום ממלאכת שבת. ואולם אסור לעשות כן משום סיועו לעברה. ואם בלעדיו לא היה הלה מוציא – עובר משום ולפני עור לא תתן מכשול, אבל אם המוציא הוא נכרי וגם החפץ של נכרי – מותר אף לכתחילה. עפ"י תוס'. ויש אוסרים אף בזה משום שנראה כאומר לנכרי לעשות מלאכה. ע' רא"ש). ואם האחד עקר וחברו הניח – שניהם פטורים אבל אסורים. (מעם הארץ בעשתה במפיק ה"א, משמע על המלאכה. ר"י בכרך) – את כולה ולא את מקצתה).
וזהו ששנינו במשנתנו: יציאות השבת שתיים שהן ארבע בפנים ושתיים שהן ארבע בחוץ – כלומר לבעל הבית העומד בפנים ישנם שני מקרי חיוב [הוצאה שלמה והכנסה שלמה] ועוד שני מקרי פטור [כשלא עשה מלאכה שלמה. ובאמת יש ארבעה מקרים לכל אחד שפטור ואסור: 1) עקירה בלבד, 2) עקירה והוצאה החוצה ללא הנחה, 3) הנחה בלבד, 4) הוצאה והנחה, אלא התנא החשיב רק פעולות המביאות לידי חיוב.

לפרש"י, מנה התנא תחילת המלאכה בלבד, והיינו שתיים של פטור: אחת כשעקר והושיט החוצה והעני נטל מתוכה והניח, ואחת כשעקר בלבד והעני הושיט ידו לפנים ונטל מתוך ידו. (ואולם גם הנחה לבדה אסורה, כאמור. וכמפורש ברש"י ג: ד"ה מבע"י. וכן משמע בגמרא, שיש שמונה מקרים שאסורים. וכן הוכיח השפ"א. ויש לעיין האם העברת הוצאה מהרשות לבדה, ללא עקירה והנחה, אסורה מדרבנן אם לאו. וע' עירובין צח. 'והא לא נח' ובתוס' שם. אך אולי רק בספר התירו). ולפרוש רבותיו (וכן נקטו התוס') מנה התנא הושטת יד החוצה: אחת כשהושיט ידו מלאה החוצה והעני נטל מתוכה, ואחת כשהושיט ידו ריקנית והעני נתן לתוך ידו, ובעה"ב הכניס. ויש מפרשים: מנה התנא הנחות בלבד, שהן גמר המלאכה המביא לידי חיוב. עפ"י ר"ן ועוד. וכן לעני העומד בחוץ ישנם שני מקרי חיוב (מלאכה מלאה) ושני מקרי פטור (מלאכה חלקית). במסכת שבועות שנה התנא בקיצור שתיים שהן ארבע ללא פירוט בפנים ובחוץ, ובארו בגמרא שהתנא שם מונה מקרי חיוב בלבד [דומיא דמראות נגעים]; שתי הוצאות (דעני ודבעה"ב) ושתי הכנסות (רב פפא).

לפי פירוש זה יוצא שגם ההכנסות נכללות בביטוי 'יציאות השבת', כי גם הכנסה נחשבת 'הוצאה' דהיינו עקירת החפץ והוצאתו ממקומו. ואולם רבא פרש (בין משנתנו בין משנת שבועות. רש"י)